

Danışanın Terapistte Bağlanma Ölçeği (DTBÖ) Türkçe Formu'nun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Yasemin KAHYA¹, Nuray MUSTAFAOĞLU ÇİÇEK², F. Mahperi ULUYOL³,
Hüseyin NERGİZ⁴, Sait ULUÇ⁵, Gonca SOYGÜT PEKAK⁶

ÖZET

SUMMARY

Amaç: Bağlanma Kuramına göre danışan-terapist arasındaki ilişkiyi kavramsallaştırabilecek ve ölçebilecek bir çerçeve sunan Danışanın Terapistte Bağlanma Ölçeği (DTBÖ)'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yürütmek amaçlanmıştır.

The Validity and Reliability Study of the Turkish Version of Client Attachment to Therapist Scale (CATS)

Objective: This study aimed to evaluate the validity and reliability of the Turkish version of Client Attachment to Therapist Scale (CATS-TR) which provides a framework for measuring and conceptualizing the relationship between the therapist and the client.

Yöntem: Araştırmanın örneklemini, çeşitli psikolojik sıkıntıları nedeniyle terapi hizmeti alan ve en az 5., en çok 15. seansı tamamlamış olan 191 danışandan (Ort. Yaş = 24,41) oluşmaktadır. Danışanlar, terapistleri aracılığıyla kapalı zarf içerisinde verilen ve geri toplanan DTBÖ Türkçe form, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (YİYE II), Bell Nesne İlişkileri Envanteri (BORRTI) ve Terapötik İttifak Ölçeği (TİÖ) danışan formunu doldurmuştur.

Method: The study included 191 individuals with a mean age of 24.41 years who had received a minimum of 5 and a maximum of 15 sessions of therapy for different psychological problems. All participants completed the CATS-TR, the Early Close Relationships-R (ECR-R), the Bell Object Relations Inventory (BORRTI), and the Working Alliance Inventory (WAI-SF), and a Client Information Form handed to the clients in a closed envelope by their respective therapists.

Bulgular: Açımlayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizi bulguları, DTBÖ Türkçe formun kabul edilebilir uyuma sahip olduğunu göstermiştir. Buna göre DTBÖ Türkçe form, iç tutarlık düzeyleri 0,71 ile 0,85 arasında değişen DTBÖ-Güvenli, DTBÖ-Korkulu/Kaçınan ve DTBÖ-Saplantılı/Bağımlı Bağlanma alt ölçeklerinden oluşmaktadır. Ölçüt geçerliği bulguları, DTBÖ-Korkulu/Kaçınan ve DTBÖ-Saplantılı/Bağımlı Bağlanma puanları ile YİYE II Kaçınma/Kayıt boyutları ve BORRTI nesne ilişkileri boyutunda yer alan alt boyut puanları arasındaki ilişkilerin beklendiği yönde olduğunu göstermiştir. Ayrıca, DTBÖ-Güvenli Bağlanma puanları, terapötik ittifak ve bileşenlerine ait puanların anlamlı bir yordayıcısı olmuştur.

Results: Exploratory and Confirmatory Factor Analysis results indicated an acceptable fit for the CATS-TR which comprised the Secure, Fearful/Avoidant and Preoccupied/Merger subscales, with internal consistency levels ranging between 0.71 and 0.85. Criterion validity analyses showed that the scores on the CATS-TR Fearful/Avoidant and Preoccupied/Merger subscales correlated with the scores on the ECR-R Avoidance/Anxiety subdimensions and the BORRTI Object Relations subdimension in the expected directions. Also, the mean score on the CATS-TR Secure Attachment subscale was a significant predictor of the therapeutic alliance assessed by the WAI-SF and its subscales.

Sonuç: Bu araştırma, DTBÖ Türkçe formun kabul edilebilir düzeyde geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu göstermiştir. Bulgular, psikoterapide değişimi getiren ortak etmenleri inceleyen Türkiye'deki araştırma ve uygulama ortamları için ölçeğin yararlılığına işaret etmektedir.

Conclusion: This study has demonstrated that the CATS-TR has an acceptable level of validity and reliability with results indicating its usefulness for research and clinical settings in Turkey investigating the common factors bringing about change in psychotherapy.

Anahtar Sözcükler: Terapistte bağlanma, terapötik ittifak, psikoterapide bağlanma ölçümü

Keywords: Attachment to therapist, therapeutic alliance, measuring attachment in psychotherapy

Geliş Tarihi: 30.03.2020, **Kabul Tarihi:** 31.08.2020, **Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 31.01.2021

¹Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Sosyal Bilimler Üniv. Sosyal ve Beşeri Bilimler Fak., Psikoloji Bl., Ankara, ²Dr. Öğr. Üyesi, Bursa Teknik Üniv. Beşeri ve Sosyal Bilimler Fak., Psikoloji Bl., Bursa, ³Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniv. Edebiyat Fak., Psikoloji Bl., Antalya, ⁴Arş. Gör. Dr., ⁵Doç., Hacettepe Üniv. Edebiyat Fak., Psikoloji Bl., Ankara, ⁶Prof., Şema Terapi Enstitüsü, Ankara.

YK: <https://orcid.org/0000-0003-3034-0527>, **NMÇ:** <https://orcid.org/0000-0002-1080-4577>, **FMU:** <https://orcid.org/0000-0002-7879-9807>, **HN:** <https://orcid.org/0000-0003-3134-6322>, **SU:** <https://orcid.org/0000-0002-7048-8545>, **GSP:** <https://orcid.org/0000-0002-2338-2019>

Dr. Yasemin Kahya, e-posta: yaseminoruclular@gmail.com.

GİRİŞ

Son yıllarda psikoterapi süreçlerini inceleyen araştırmaların sayısı hızla artmaktadır (Falkenström ve ark. 2014, Gülüm ve ark. 2016, Martin ve ark. 2000). Araştırma bulguları danışan ve terapist arasındaki terapötik ittifakın psikoterapi sonucunu yordayan en güçlü etken olduğunu göstermektedir (Gaston 1990, Horvath ve ark. 2011). Bordin (1979) ittifakı, farklı psikoterapi yaklaşımlarını kapsayacak şekilde danışan-terapist ilişkisindeki üç ana yapının birleşimi olarak tanımlamıştır. Bu üç ana yapı; terapi sürecindeki görevlerde anlaşma, amaçlarda anlaşma ve karşılıklı güven ve kabule dayanan duygusal bağlıdır.

Diğer yandan, danışan ve terapist arasındaki terapötik ilişki üzerinde, bireyin bağlanma örüntüsünün önemli bir rolünün olduğu ileri sürülmektedir (Daly ve Mallinckrodt 2009, Farber ve ark. 1995, Mallinckrodt 2000, Meyer ve Pilkonis 2001, Obegi 2008). Erken dönem bağlanma davranışının tanımına göre, bebek, bağlanma davranış sistemi etkinleştirdiğinde (örn. stres anında) bakım verene karşı yakınlık arama ve yakınlığı sürdürme eğilimine sahiptir (Bowlby 1969). Bağlanma davranış sistemi etkin olmadığında ise, keşif davranış sistemi devreye girmektedir ve bebek, bakım verenin güvenli üs rolüyle çevreyi keşfe başlamaktadır. Bowlby'nin bağlanma kuramına göre, her birey dünyaya geliştikten itibaren, erken çocukluk dönemi boyunca, temel bakım verenleriyle etkileşimlerine dayanarak kendi benliğine (benlik modeli), yakın etkileşimde bulunduğu kişilere (diğerleri modeli) ve dünyaya ilişkin beklentiler geliştirmektedir (Bowlby 1969). Ainsworth ve ark. (1978) yaptıkları araştırmada, Bowlby'nin kuramsal olarak öne sürdüklerini deneysel yöntemlerle araştırmış ve anne-bebek arasındaki farklı etkileşim örüntülerinin sonucu olarak, anne ile ayrılık ve anne ile yeniden buluşma durumlarında bebeklerin tepkilerinin farklılaştığını göstermişlerdir. Araştırma bulguları ışığında bağlanma nesnesiyle ayrılık ve yeniden buluşma anlarındaki 12 aylık bebeklerin tepkilerine göre güvenli bağlanma, güvensiz-kaçınmacı bağlanma ve güvensiz-kaygılı bağlanma olmak üzere üç farklı bağlanma örüntüsünün geliştiği ortaya konmuştur. Öncü araştırmalar her ne kadar erken dönem etkileşimlere odaklanmış olsa da (Ainsworth ve ark. 1978), takip eden çalışmalar, temel bakım verenle erken dönemde kurulan bağlanma ilişkisinin yaşam boyu takip eden diğer ilişkilere yansımaları da dikkate almıştır. Bu bağlamda bireyin erken dönemde geliştirdiği bağlanma niteliği çerçevesinde şekillenen zihinsel temsillerin yetişkin ilişkilerini etkileyecek algıların gelişmesinde temel olacağı da gözlemlenmiştir (Mikulincer ve Shaver 2007).

Yetişkinlikte yakın ilişkinin kurulduğu alanlardan biri de psikoterapi sürecinde danışan ve terapist arasındaki terapötik ilişkidir. Bazı görüşlere göre, psikoterapi sürecinde, anne-bebek/çocuk arasındaki ilişki, danışan-terapist arasındaki ilişki de yeniden sahnelenmektedir (Bowlby 1988, Gelso ve Carter 1994). Araştırmalar, danışan-terapist ilişkisindeki danışan

beklentilerinin, erken dönem ebeveyn-çocuk arasındaki bağlanma ilişkisinde tanımlanan temel özellikleri taşıyabileceğini desteklemektedir (Daniel 2006, Mikulincer ve Shaver 2007, Obegi ve Berant 2009). Mallinckrodt'un (2010) araştırması, danışan-terapist ilişkisindeki güvenli bağlanmanın beş temel özelliğini somutlaştırmıştır. Bu bağlamda güvenli bağlanma sürecindeki danışanlar; terapistlerini (i) daha güçlü ve akıllı, (ii) kendilerini tehdit altında hissettikleri zamanlarda güvenli bir sığınak, (iii) düzenli görüşmeler ile yakınlık ve duygusal bir bağ kurdukları biri, (iv) psikolojik keşif için yatıştırıcı güvenli bir temel, (v) terapi sürecinin sonlandırılmasına yakın ayrılık kaygısı deneyimledikleri bir ilişki olarak görmektedirler. Öne sürdüğü beş temel özellik, görgül bulgular tarafından desteklenmektedir. Örneğin, danışanların psikoterapide daha güçlü ve daha akıllı bir dayanak aradıkları ve psikoterapinin yakınlık arama işlevi gördüğü gösterilmiştir (Vogel ve Wei 2005). Terapistlerinden destek alan danışanların, kritik bir olay yaşantısından/paylaşımından sonra seanslarda önemli ölçüde daha büyük bir rahatlama hissi deneyimledikleri ve terapistlerini "güvenli üs" olarak tanımladıkları görülmektedir (Janzen ve ark. 2008). Psikoterapi ilişkisindeki güvenli temel ögesi en çok odaklanılan alanlardan biri olmuştur (Farber ve Metzger 2009, Mallinckrodt ve ark. 2005). Ayrıca, psikoterapi süreçlerinin sonunda birçok danışan ayrılık kaygısı yaşamaktadır (Joyce ve ark. 2007). Diğer yandan, danışan-terapist arasındaki bağ, sabit bir bağlanma ilişkisi olmayıp, danışanın sürece getirdiği bağlanma örüntüsünü etkinleştiren ve etkinleştirmeler karşısında danışan-terapist çiftinin verdiği tepkiler tarafından daha uyumlu bir işlevselliği özendiren, giderek değişen bir ilişki dizisi sunan düzeltici bir duygusal deneyimdir (Mikulincer ve Shaver 2007, Woodhouse ve ark. 2013).

Danışan-terapist arasındaki ilişki ile erken dönem bakım verenlerle kurulan ilişki arasındaki paralellikler nedeniyle (Bowlby 1988), psikoterapi sürecindeki bağlanma örüntüsü ve bunun psikoterapi süreçlerine etkisini açıklamak için bağlanma kuramı ile uyumlu görgül yöntemsel bir bakış açısı benimsenmiştir (Kivlighan ve ark. 1998, Mallinckrodt 2000, Mallinckrodt ve Jeong 2015, Mallinckrodt ve ark. 2017, Obegi 2008, Petrowski ve ark. 2019, Smith ve ark. 2010). Örneğin, Bowlby'nin (1988) güvenli bağlanan bireylerin daha fazla keşfe açık olduğuna yönelik açıklamasıyla tutarlı olarak, terapistte güvenli bağlanma, keşfin daha rahat gerçekleştiği derin içerikli seanslarla ilişkili bulunmuştur (Eames ve Roth 2010, Mallinckrodt ve ark. 2005, Sauer ve ark. 2010, Yotsidi ve ark. 2019). Farklı araştırmalar da danışanın terapistte güvenli bağlanmasının, terapötik ittifak ile olumlu yönde ilişkili olduğunu göstermiştir (Eames ve Roth 2000, Kivlighan ve ark. 1998, Mallinckrodt ve Jeong 2015, Diener ve ark. 2009). Benzer şekilde psikoterapideki değişimi yordayan etkenleri inceleyen araştırmalar, terapist ile danışan arasındaki ilişkinin önemine odaklanmış ve bu ilişkide,

danışanın terapistle bağlanma örüntüsünün etkili olabileceği gösterilmiştir (Mallinckrodt 2000, Meyer ve Pilkonis 2001).

Alanyazında, psikoterapi sürecindeki yetişkin danışanların bağlanmasını incelemek için görüşme temelli ve bireyin öz-bildirimine dayanan değerlendirme yöntemleri önerilmiştir (Griffin ve Bartholomew 1994). Danışan ve terapist arasındaki bağlanmayı ölçmek için Mallinckrodt ve ark. (1995) Danışanın Terapistle Bağlanma Ölçeği'ni (DTBÖ; Client Attachment to Therapist Scale, CATS) geliştirmiştir. Danışanın öz bildirimine dayanan ölçek, terapötik ilişkiyi bağlanma bakış açısından kavramsallaştırmaya ve danışan-terapist arasındaki bağın kalitesini değerlendirmeye odaklanmaktadır. Ölçek, Ainsworth ve arkadaşlarının (1978) önerdiği üç farklı bağlanma örüntüsüne paralel bir şekilde üç boyuttan oluşmaktadır. Terapistlerini duyarlı ve duygusal olarak destekleyici algılayan danışanlar DTBÖ-Güvenli; kişisel açıklamaları yapmaktan çekinen, terapi seanslarında tehdit altında veya aşagılanmış hisseden, terapistinin kendilerini onaylamadığından ve kendilerinden hoşnut olmadığı için reddetmesinden şüphelenen danışanlar DTBÖ-Korkulu/Kaçınan; terapistleriyle daha fazla yakınlığa gereksinim duyan, ilişkilerini terapi ötesinde genişletmek isteyen ve terapistiyle 'bir' olmak isteyen danışanlar DTBÖ-Saplantılı/Bağımlı alt ölçekleri ile ayrıştırılmaktadır. Bu alt ölçekler, danışanın ilişki kapasitesi ve terapötik ittifakı ile ilişkili olmuştur (Mallinckrodt ve ark. 1995). Ayrıca DTBÖ, yetişkin güvensiz bağlanma eğiliminin iki ucu olan kaygılı ve kaçınmacı bağlanmayı iyi yansıttığı gibi (Brennan ve ark. 1998), aynı zamanda danışan-terapist arasındaki bağda aşırılaştırıcı (hyperactivating) ve savunucu (deactivating) eğilimlerle de ilişkili bulunmuştur (Mikulincer ve Shaver 2007). DTBÖ danışanların bağlanma yönelimlerinin psikoterapi ilişkisi ve terapötik ittifak üzerindeki etkisini değerlendiren çeşitli çalışmalarda kullanılmıştır (Mallinckrodt ve Jeong 2015, Mallinckrodt ve ark. 2005, Romano ve ark. 2008, Saypol ve Farber 2010). Ancak bu konudaki çalışmaların çoğunun Avrupa ve Amerika örnekleriyle gerçekleştirilmesi nedeniyle terapistteki bağlanma süreçlerinin farklı kültürlerde araştırılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir (Wang ve Mallinckrodt 2006).

Bilindiği kadarıyla ulusal alanyazında psikoterapiye özgü şekilde danışan-terapist arasındaki bağlanmayı ölçen bir araç bulunmamaktadır. Konunun uluslararası alanda gösterilen önemine dayanarak mevcut araştırmanın amacı, DTBÖ'nün Türkçe uyarlama çalışmasını yürütmek ve Türkçe formun psikometrik özelliklerini inceleyerek ölçeği ulusal alanyazına kazandırmaktır. DTBÖ'nün özgün çalışmasında geçerlik ölçütleri olarak Terapötik İttifak Ölçeği (Horvath ve Greenberg 1989), Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Envanteri (BORRTI; Bell 1995), Yetişkin Bağlanma Ölçeği (Collins ve Read 1990) ve Öz-Yeterlilik Ölçeği (Sherer ve ark. 1982) kullanılmıştır. DTBÖ Türkçe formun uyarlanmasını kapsayan güncel çalışmada ise, geçerlik ölçütleri olarak

Terapötik İttifak Ölçeği-Kısa Form (Bordin 1979), Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (Fralely ve ark. 2000) ve BORRTI'nin (Bell 1995) Nesne İlişkileri alt boyutunun kullanılması kararlaştırılmıştır. Mevcut çalışmada geçerlik ölçütlerinin özgün çalışma ile kapsam olarak benzer olması iki temele dayanmaktadır. İlki, DTBÖ'nün farklı kültürlerde yürütülmüş uyarlama çalışmaları üzerine metaanaliz çalışmaları yürütülmesi planlanmaktadır (Wang ve Mallinckrodt 2006). Gelecek metaanaliz çalışmalarında, Türk örneğine ait veri setinin kullanılması muhtemeldir. İkinci olarak, özgün çalışmada kullanılan ölçekler, danışan-terapist bağlanma sürecini kuramsal olarak da etkilemesini bekleyebileceğimiz yapılarıdır. Bu çerçevede, DTBÖ Türkçe formun uyarlama çalışmasının hem araştırma hem uygulama alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Örneklem

Araştırma kapsamında psikolojik danışmanlık veya psikoterapi hizmeti alan 200 bireye ulaşılmıştır. Ancak bir katılımcının tamamlanan seans sayısının araştırma ölçütünden (15 seanstan) fazla olması nedeniyle; bir katılımcı DTBÖ'yü boş bırakmış olması nedeniyle; dört katılımcı 18 yaş veya altında olması nedeniyle, üç katılımcı ise DTBÖ'de 6 veya daha fazla madde boş bırakması nedeniyle örneklemden çıkarılmıştır. Sonuç olarak, araştırmanın örneklemini 191 katılımcıdan oluşmuştur.

Katılımcıların yaş ortalaması 24,41 ($SS=5,92$) olup, 152'si kadın, 39'u erkektir. Kadınların yaş ortalaması 24,32 ($SS=6,14$), erkeklerin ise 24,74'tür ($SS=5,04$). Katılımcıların %53,8'i lise, %43,6'sı lisans, %2,6'sı ise lisansüstü eğitime sahiptir. Ayrıca %15,4'ü evli, %41,1'i bir işte çalışmakta ve %69,2'si orta düzeyde gelire sahiptir. Katılımcıların psikolojik danışmanlığa veya psikoterapiye başvurmalarına neden olan psikolojik sıkıntılarının süresi ay olarak ortalama 34,14 olup, tamamlanan ortalama psikoterapi seansı sayısı 7,58'dir ($SS=2,05$).

Araştırma örneğine 34 farklı psikolog/klinik psikolog veya psikolojik danışman aracılığıyla ulaşılmıştır. Uzmanların yaş ortalaması 30,62 ($SS=4,25$) olup, %97,1'i kadın ve %2,9'u erkektir. Uzmanların %61,8'i ağırlıklı olarak klinik psikoloji alanında doktora öğrencisi veya bu alandan mezundur. Uzmanların %35,5 ($n=12$)'i benimsedikleri psikoterapi yaklaşımlarının Bilişsel Davranışçı Terapi (BDT), %26,5 ($n=9$)'i ise BDT ve Şema Terapi ekleriyle şekillendiğini belirtmiştir.

Veri Toplama Araçları

Danışan Bilgi Formu

Katılımcılara ait yaş, eğitim, gelir durumu gibi sosyo-demografik özellikler ile psikolojik danışma veya psikoterapi

sürecine ilişkin bilgileri elde etmek için araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.

Danışanın Terapistle Bağlanma Ölçeği (DTBÖ)

DTBÖ Mallinckrodt ve arkadaşları (1995) tarafından psikoterapi ilişkisini bağlanma bakış açısı ile değerlendirmek için geliştirilmiştir. Ölçek 6'lı Likert tipte (1= *kesinlikle katılmıyorum* ile 6=*kesinlikle katılıyorum* arasında değişen) toplam 36 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri, psikolojik danışmanlık veya psikoterapi hizmeti alan danışanlar tarafından doldurulmaktadır. DTBÖ-Güvenli, Korkulu/Kaçıngan ve Saplantılı/Bağımlı Bağlanma olmak üzere üç alt-boyuttan oluşmaktadır. Güvenli Bağlanma alt ölçeği terapistin duyarlı, duygusal olarak ulaşılabilir ve rahatlatıcı olduğuna yönelik algı ile kaygı yaratan durumlar karşısında terapist tarafından bu kaygıları keşif için cesaretlendirilmeye yönelik hisleri değerlendirmektedir. Korkulu/Kaçıngan Bağlanma alt ölçeği ise danışanın, uyumlu davranmazsa terapisti tarafından reddedileceğine yönelik şüphelerini, terapisti tarafından eleştirildiğine yönelik hislerini ve terapistte kendini açmaya yönelik isteksizliğini değerlendirmektedir. Son olarak, Saplantılı/Bağımlı Bağlanma alt ölçeği terapistle daha fazla temas ve uyum içinde olma, ilişkiyi terapi sınırları dışına taşıma arzusu ile terapistin diğer danışanlarıyla iç içe geçmiş olmasına yönelik algıyı değerlendirmektedir. Özgün formun yapı geçerliğinin desteklenmesi için yetişkin bağlanma, terapötik ittifak ve nesne ilişkileri ölçümleri arasındaki ilişkiye bakılmış ve anılan değişkenlerle DTBÖ'nün beklendik yönde anlamlı şekilde ilişkili olduğu görülmüştür. Farklı çalışmalarda DTBÖ'nün Cronbach alfa iç tutarlık katsayısının DTBÖ-Güvenli alt ölçeği için 0,73 ile 0,94, DTBÖ-Korkulu/Kaçıngan alt ölçeği için 0,73 ile 0,91; DTBÖ-Saplantılı/Bağımlı alt ölçeği için 0,73 ile 0,89 arasında değiştiği gösterilmiştir (Mallinckrodt ve ark. 2016). Özgün çalışmada, ölçeğin test-tekrar-test güvenilirliğinin tüm alt ölçekler için 0,72'nin üzerinde olduğu belirtilmiştir (Mallinckrodt ve ark. 1995). Bu bağlamda, DTBÖ özgün formun güvenilir ve geçerli bir ölçek olduğu düşünülmektedir.

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (YİYE II)

Fraley ve ark. (2000) tarafından yetişkin bağlanma boyutlarını ölçmek için geliştirilen YİYE II, 7'li Likert (1= *hiç katılmıyorum*, 7= *tamamen katılıyorum*) tipte toplam 36 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin 18 maddesi bağlanmanın kaygı boyutunu (örn; "Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım"), diğer 18 madde ise bağlanmanın kaçınma boyutunu (örn; "Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanmak bana zor gelir") değerlendirilmektedir. Her bir alt boyuttan alınan puanlar 18 ile 126 arasında değişmektedir. Her boyutu ölçen maddelerin ortalaması alınarak kaygı ve kaçınma puanları hesaplanmaktadır. Ölçekten alınan puan arttıkça bireyin kaçınmacı veya kaygılı bağlanma örüntüsü artmaktadır. YİYE II'nin Türkçe geçerlik-güvenirlilik çalışması Selçuk ve arkadaşları (2005) tarafından yapılmıştır. Türkçe formun

kaçınma alt boyutu için Cronbach alfa katsayısı 0,90, kaygı alt boyutunun Cronbach alfa katsayısı ise 0,86 olarak bulunmuştur. Kaçınma boyutunun test-tekrar test güvenilirliği 0,81 iken, kaygı boyutunun test-tekrar-test güvenilirliği 0,82'dir.

Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Envanteri (BORRTI)

BORRTI, Bell (1995) tarafından benlik işlevlerinin nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme boyutlarını ölçmek için geliştirilmiştir. Ölçek iki alt boyuttan oluşmakta ve maddelerin yarısı nesne ilişkileri, diğer yarısı ise gerçeği değerlendirme boyutunu ölçmektedir. BORRTI "Doğru-Yanlış" şeklinde puanlanan 90 maddeden oluşmaktadır. Bu çalışmada yalnızca nesne ilişkileri boyutuna ilişkin maddeler kullanılmıştır. Nesne ilişkileri boyutu; yabancılaşma, güvensiz bağlanma, egosentrizm ve sosyal yetersizlik olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Özgün formda nesne ilişkileri boyutunun alt ölçeklerine ait Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları 0,78 ile 0,90 arasında değişmektedir. Farklı tanı gruplarının katılımıyla yapılan test-tekrar test korelasyonlarının ise 0,58 ile 0,81 arasında değiştiği gösterilmiştir. BORRTI Türkçe'ye Uluç ve arkadaşları (2015) tarafından uyarlanmıştır. BORRTI'nin Türkçe formu, özgün formun nesne ilişkileri boyutunun dört faktörlü yapısını desteklemektedir. Bu alt ölçeklerin Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları 0,70 ile 0,80 arasında değişmektedir. Ölçüt geçerliğini değerlendirmek için yürütülen analizlerde nesne ilişkileri alt testleri ve SCL-90'nin alt boyutlarının tamamı arasında farklı düzeylerde (0,14 ile 0,56) anlamlı ilişki bulunmuştur. Bulgular, BORRTI Türkçe formun geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğuna işaret etmektedir.

Terapötik İttifak Ölçeği-Kısa Form (TİÖ-KF) Danışan

TİÖ-KF Bordin (1979) tarafından geliştirilmiş olan Terapötik İttifak Ölçeği'nin, Horvath ve Greenberg (1989) tarafından geliştirilen 12 maddelik kısa formudur. TİÖ-KF özgün formda olduğu gibi görev, amaç ve bağ alt boyutlarından oluşmaktadır. TİÖ-KF'nin terapist ve danışanlar için iki ayrı formu bulunmaktadır. Bu çalışmada danışanlar için geliştirilen form kullanılmıştır. TİÖ-KF'nin Türkçe formunun psikometrik özellikleri Gülüm ve arkadaşları (2016) tarafından incelenmiştir. Alt boyutların Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları 0,70 ile 0,80 arasında değişmektedir. Özgün ölçek ile tutarlı olarak TİÖ-KF'nin Türkçe formu üç faktörlü yapıyı desteklemektedir. Alt boyutların Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları 0,67 ile 0,86 arasında değişmektedir. Ayrıca, TİÖ özgün form ve TİÖ-KF'nin toplam ve alt boyutları arasındaki korelasyonların 0,52 ile 0,91 arasında değiştiği belirtilmiştir (Gülüm ve ark. 2016). Bu bulgular, TİÖ-KF/Danışan'ın geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğuna işaret etmektedir.

İşlem

Araştırmaya başlamadan önce sorumlu yazar Mallinckrodt'tan özgün formun Türkçe'ye uyarlanması için e-posta aracılığıyla

onay almıştır. Sonrasında, İstanbul Şehir Üniversitesi Etik Komitesinden çalışmanın yürütülebilmesi için gerekli izin alınmıştır. Özgün formun Türkçe'ye çevrilmesi için ilk olarak ölçek maddeleri her biri klinik psikoloji alanında doktora eğitiminin tez aşamasında olan dört araştırmacı tarafından İngilizce'den Türkçe'ye çevrilmiştir. Ardından, araştırmacıların maddeler için oluşturduğu çeviri önerileri tartışılmış ve çeviri açısından görüş birliğine varılan maddelerle Türkçe form oluşturulmuştur. Takiben, DTBÖ Türkçe formu, İngilizce ve Türkçe'ye hakim Klinik Psikolojide doktora eğitimine devam eden dört ayrı yargıciya iletilmiştir. Yargıcılardan alınan geribildirimler doğrultusunda DTBÖ Türkçe formun nihai şekli oluşturulmuştur.

Veri toplama araçlarından oluşan ölçek seti; Ankara, İzmir ve Bursa gibi illerde üniversitelerin öğrenci danışma merkezlerinde veya özel danışmanlık merkezlerinde çalışan uzmanlara doğrudan iletişime geçilerek elden veya posta yoluyla iletilmiştir. Terapistler, ölçek setlerini 5.-15. seanslarını tamamlamış olan danışanlara kapalı bir zarf içerisinde iletmıştır ve yine kapalı bir zarf içerisinde geri almıştır. Ayrıca, test-tekrar test güvenilirliğinin değerlendirilmesi için danışanlardan gönüllü oldukları koşulda aramanın ikinci ölçümü için e-posta adreslerini yazmaları istenmiş ve e-posta adresini paylaşan katılımcılara yaklaşık 1 ay içerisinde yalnızca DTBÖ çevrimiçi olarak yeniden gönderilmiştir.

İstatistiksel Analiz

Örnekleme ve değişkenleri tanımlayıcı istatistiksel analizler, Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), birleşen, ölçüt ve yordama geçerliği analizleri ile iç-tutarlık ve test-tekrar-test analizleri, SPSS paket programı versiyon 23 kullanılarak yürütülmüştür. Yapı geçerliğini incelemeye yönelik olarak yürütülen Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ise, Mplus paket programı versiyon 7 kullanılarak yürütülmüştür. Mplus ile yürütülen DFA sonucunda; modelin veri seti ile uyumuna yönelik olarak hesaplanan Ki-kare değeri (χ^2), serbestlik derecesi (*df*), karşılaştırmalı uyum indeksi (*CFI*), normlaştırılmış uyum indeksi olan Tucker Lewis İndeksi (*TLI*), yaklaşık hataların karekökü (*RMSEA*) ve Bayezyen Bilgi Kriteri (*BIC*) elde edilmiştir. Güncel araştırmada, yapısal eşitlik modelleri mantığı temelinde incelenen DFA bulguları, alanyazında sunulan uyum indeks kriterleri çerçevesinde yorumlanmıştır (Hu ve Bentler 1999, Sümer 2000).

BULGULAR

DBTÖ'nün Yapı Geçerliği

DBTÖ Türkçe formunun yapı geçerliğini incelemek amacıyla ilk olarak AFA yürütülmüştür. Ölçeğin özgün formu, üç faktörden oluştuğu ve bu faktörlerin birbiriyle ilişkili olması beklendiği için orthogonol olmayan rotasyon yöntemlerinden

oblimin dönüştürmeye göre temel bileşenler analizi yapılmıştır. KMO indeksi (0,794) ve Barlett testi [$\chi^2(630)=2093,021$, $p=0,01$] sonuçlarına göre, öncelikle güncel çalışmanın verisi faktör analizine uygundur. AFA bulguları, öz-değeri 1'den büyük olan 3'ten fazla faktöre işaret etmiş, ancak ilk üç faktörün açıkladığı varyansın, özdeğeri 1'den büyük olan diğer faktörlere göre daha büyük olduğu görülmüştür; sırasıyla %18,40, %12,30 ve %5,61.

Bulgular, Türkçe DBTÖ Saplantılı/Bağımlı Bağlanma alt ölçeğinin özgün forma birebir uygun olarak 4., 7., 10., 13., 16., 19., 22., 25., 28. ve 31. maddeden oluştuğunu göstermiştir. Diğer yandan, özgün ölçekte Korkulu/Kaçınan Bağlanma alt ölçeğinde yer alan 15. maddenin faktör yükü, 0,30'un altında olmuştur. Korelasyon matrisine göre de, 15. maddenin diğer maddelerle olan korelasyonu oldukça düşüktür. Bu nedenle, madde içeriği de göz önünde bulundurularak DBTÖ'nün Türkçe formundan 15. maddenin çıkarılmasına karar verilmiştir.

AFA bulguları, ayrıca, DBTÖ özgün formda, Güvenli Bağlanma alt ölçeğinde yer alan bazı ters maddelerin ters puanlanmayarak daha büyük bir faktör yükü ile Korkulu/Kaçınan Bağlanma alt ölçeğinde yer alabileceğine işaret etmiştir. Faktör yükü incelemelerine göre, özgün ölçekte ters madde niteliğinde olan ve Güvenli Bağlanma boyutunda yer alan 1. ve 17. maddenin ters puanlanmadan Türkçe formda Korkulu/Kaçınan Bağlanma alt ölçeğinde yer alması gerektiği anlaşılmıştır. Özgün ölçekte ters madde niteliğinde olan ve Korkulu/Kaçınan Bağlanma alt ölçeğinde yer alan 27. maddenin ise, ters puanlanmadan Güvenli Bağlanma alt ölçeğinde yer almasına faktör yükü doğrultusunda karar verilmiştir.

Özgün formda Korkulu/Kaçınan Bağlanma alt ölçeğinde yer alan 35. madde ise, özgün formdan farklı olarak daha büyük bir faktör yükü ile Türkçe formda Güvenli Bağlanma boyutuna yüklense de madde içeriği nedeniyle Korkulu/Kaçınan Bağlanma boyutunda korunmasına karar verilmiştir. Aynı zamanda 35. madde için, anılan alt ölçeklere ait faktör yükleri açısından da büyük bir fark olmadığı görülmektedir. Buna göre, Türkçe DTBÖ Güvenli Bağlanma alt ölçeği 2., 5., 8., 11. (ters madde), 14., 20., 23. (ters madde), 26., 27., 29., 32., 34. ve 36. maddeden oluşmaktadır.

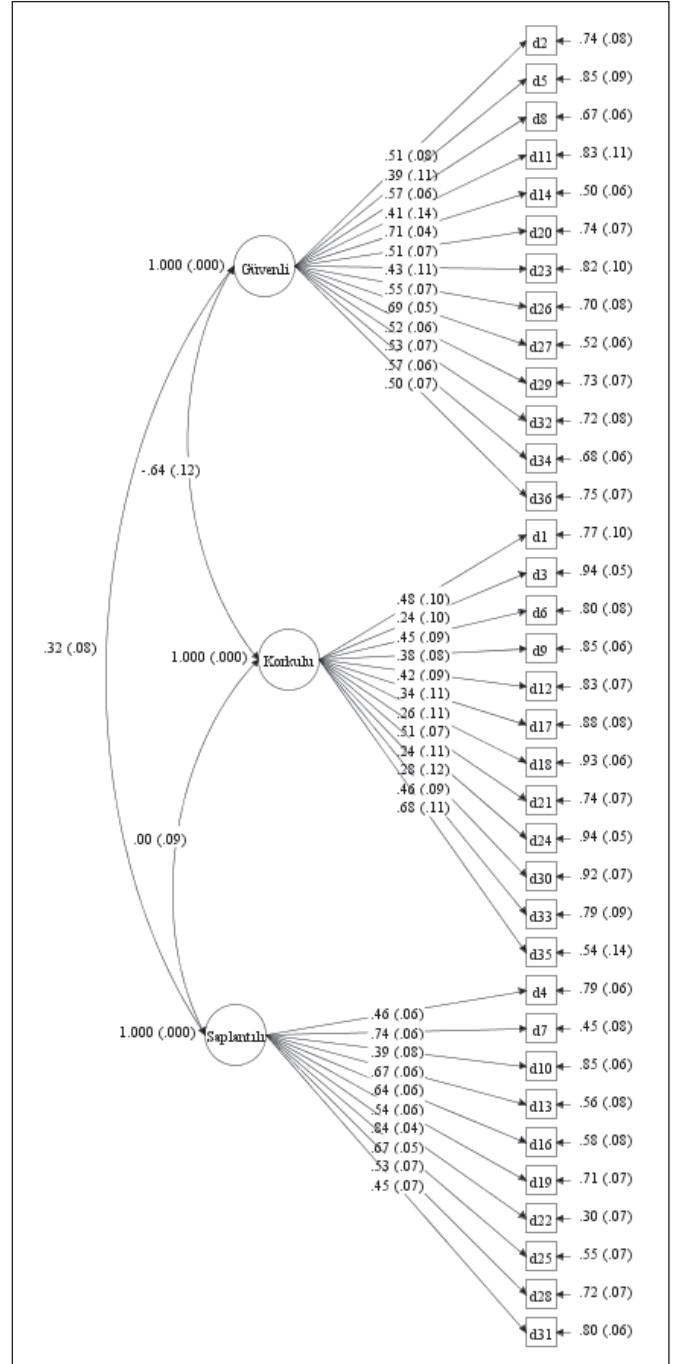
Diğer yandan, Türkçe DTBÖ Korkulu/Kaçınan Bağlanma alt ölçeği 1., 3., 6., 9. (ters madde), 12., 17., 18., 21., 24., 30., 33. ve 35. maddeden oluşmaktadır. AFA bulgularına göre, Türkçe DTBÖ alt ölçeklerinde yer alan maddelerin belirlenmesinde; 1., 15., 17. ve 27. madde için belirtilen değişimler dışında herhangi bir düzenleme yapılmamış, maddeler özgün forma uygun biçimde ilgili alt ölçeklere dağılmıştır. DBTÖ özgün formu çerçevesinde yürütülen AFA bulguları Tablo 1'de aktarılmıştır.

Ek olarak, DTBÖ Türkçe formun yapı geçerliği DFA ile incelenmiştir. AFA'ya göre Türkçe form için yukarıda belirtilen değişimler yapılmadan önce, DTBÖ özgün formun

Tablo 1. DTBÖ Açımlayıcı Faktör Analizi Bulguları

	Faktör 1 Güvenli Bağlanma	Faktör 2 Saplantılı/Bağımlı Bağlanma	Faktör 3 Korkulu/Kaçıngan Bağlanma
DTBÖ 1	0,244	0,107	-0,494
DTBÖ 2	0,557	-0,029	-0,102
DTBÖ 3	0,067	0,051	0,397
DTBÖ 4	0,081	0,505	0,051
DTBÖ 5	0,400	-0,019	-0,206
DTBÖ 6	0,000	-0,123	0,604
DTBÖ 7	-0,101	0,804	-0,174
DTBÖ 8	0,495	0,257	-0,071
DTBÖ 9	-0,194	-0,096	0,356
DTBÖ 10	-0,218	0,518	0,202
DTBÖ 11	0,514	-0,085	-0,216
DTBÖ 12	-0,185	-0,110	0,411
DTBÖ 13	0,138	0,657	-0,063
DTBÖ 14	0,708	0,103	-0,019
DTBÖ 15	-0,120	0,099	0,093
DTBÖ 16	0,048	0,718	-0,140
DTBÖ 17	0,041	-0,064	-0,399
DTBÖ 18	0,025	0,158	0,321
DTBÖ 19	-0,023	0,650	-0,055
DTBÖ 20	0,608	-0,002	0,061
DTBÖ 21	-0,250	0,034	0,426
DTBÖ 22	-0,001	0,845	-0,105
DTBÖ 23	0,546	-0,299	-0,117
DTBÖ 24	0,263	0,013	0,563
DTBÖ 25	0,301	0,623	0,109
DTBÖ 26	0,595	0,017	0,125
DTBÖ 27	-0,683	-0,031	0,109
DTBÖ 28	0,095	0,554	0,028
DTBÖ 29	0,454	0,315	0,041
DTBÖ 30	0,015	0,060	0,487
DTBÖ 31	-0,074	0,561	0,104
DTBÖ 32	0,616	0,025	0,137
DTBÖ 33	0,029	-0,141	0,681
DTBÖ 34	0,622	0,016	0,024
DTBÖ 35	-0,547	0,037	0,366
DTBÖ 36	0,557	0,142	0,178

Faktör Çıkartma Yöntemi: Temel Bileşenler Analizi
Rotasyon Yöntemi: Oblimin

Şekil 1. DTBÖ Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

yapı geçerliğinin birebir sınıandığı DFA bulguları, iyileşmeye gereksinim duyan uyum indekslerine işaret etmiştir [$\chi^2(591)=1067,631$, $p<0,01$; $\chi^2/df=1,81$; $CFI=0,70$, $TLI=0,68$, $RMSEA=0,07$]. Ardından DTBÖ Türkçe form için AFA bulgularına göre yapılması uygun görülen düzenlemeler yapılarak DFA yeniden yürütülmüştür. Analiz bulguları, AFA'ya göre düzenlenen Türkçe DTBÖ için daha iyi düzeyde kabul edilebilir uyum indekslerine işaret etmiştir [$\chi^2(557)=953,168$, $p<0,01$; $\chi^2/df=1,71$; $CFI=0,74$, $TLI=0,73$, $RMSEA=0,06$]. DTBÖ özgün formunun doğru- dan sınıandığı DFA'ya ait BIC değeri (19903,231) ile AFA

sonucu değişimler yapılan DTBÖ Türkçe formun sınıandığı modelden elde edilen BIC değeri (19812,201) karşılaştırıldığında, ikinci modelin veri setine daha iyi uyum sağladığı anlaşılmaktadır. BIC değerindeki düşüş, daha iyi uyuma işaret etmektedir. DFA bulgularına göre ayrıca, DTBÖ Türkçe formda yer alan tüm maddeler, alt boyutları ifade eden faktörlere anlamlı şekilde yüklenmiştir. DFA bulgularına göre; Güvenli Bağlanma, Korkulu/Kaçıngan Bağlanma ve Saplantılı/Bağımlı Bağlanma faktörlerine yüklenen maddelere ait faktör yükleri ve standart hataları, Şekil 1'de gösterilmiştir.

DBTÖ'nün Ölçüt ve Yordama Geçerliği

DTBÖ Türkçe formun ölçüt geçerliğini değerlendirmek üzere ilk olarak YİYE II boyutlarından alınan puanlarla olan ilişkisi incelenmiştir. Yürütülen Pearson korelasyon analizi bulgularına göre, DTBÖ-Güvenli Bağlanma alt ölçeğinden alınan puanların, YİYE II Kaygı ve Kaçınma boyutlarından alınan puanlarla anlamlı şekilde ilişkili olmadığı gözlenmiştir. YİYE II Kaygı boyutu ile DTBÖ-Saplantılı/Bağımlı Bağlanma alt ölçeğinden alınan puanlar arasındaki ilişkinin ise pozitif yönde ve marjinal düzeyde anlamlı olduğu görülürken ($r=0,14$, $p<0,05$), YİYE II Kaygı boyutu ile DTBÖ-Korkulu/Kaçınan Bağlanma alt ölçeğinden alınan puanlar arasındaki ilişkinin pozitif yönde ve anlamlı olduğu görülmüştür ($r=0,20$, $p<0,01$). Diğer yandan, YİYE II Kaçınma boyutu ile DTBÖ-Korkulu/Kaçınan Bağlanma alt ölçeği puanları arasında ise pozitif yönde marjinal düzeyde anlamlı bir ilişki gözlenmiştir ($r=0,15$, $p=0,05$).

DBTÖ Türkçe formun ölçüt geçerliğine kanıt oluşturmak üzere ikinci olarak, DTBÖ alt ölçek puanları ve BORTTI Nesne İlişkileri boyutunda yer alan alt boyut puanları arasındaki ilişki incelenmiştir. Pearson korelasyon analizi sonuçlarına göre, DTBÖ-Güvenli Bağlanma alt ölçeğinden alınan puanlar ile BORTTI alt boyutundan alınan puanlar anlamlı şekilde ilişkili değildir. Öte yandan, DTBÖ-Saplantılı/Bağımlı Bağlanma alt boyut puanları ile BORTTI-Yabancılaşma ($r=0,25$, $p<0,01$), Güvensiz bağlanma ($r=0,26$, $p<0,01$), Egosentrizm ($r=0,19$, $p<0,01$) ve Sosyal yetersizlik ($r=0,16$, $p<0,05$) alt boyut puanları arasındaki ilişkinin pozitif yönde anlamlı olduğu görülmüştür. Ayrıca DTBÖ-Korkulu/Kaçınan Bağlanma puanları ile BORTTI-Yabancılaşma ($r=0,30$, $p<0,01$), Güvensiz Bağlanma ($r=0,23$, $p<0,01$), Egosentrizm ($r=0,25$, $p<0,01$) ve Sosyal Yetersizlik ($r=0,27$,

$p<0,01$) alt boyut puanları arasındaki ilişki de pozitif yönde anlamlı olmuştur. Pearson korelasyon analizi bulguları ve değişkenleri tanımlayıcı bulgular, Tablo 2'de sunulmuştur.

DTBÖ alt ölçeklerinden alınan puanların yordama geçerliğine kanıt oluşturmak üzere, terapötik ittifak ölçen TİÖ-KF tüm ölçek puanı ve TİÖ-KF görev, TİÖ-KF amaç ve TİÖ-KF bağ alt ölçek puanlarının yordandığı basit regresyon analizleri yürütülmüştür. İlk regresyon analizinde DTBÖ-Güvenli Bağlanma, DTBÖ-Saplantılı/Bağımlı Bağlanma ve DTBÖ-Korkulu/Kaçınan Bağlanma puanları yordayan değişkenler, TİÖ-KF tüm ölçek puanları yordanan değişken olarak modele dahil edilmiştir. Bulgular DTBÖ-Güvenli Bağlanma ($\beta=0,64$, $p<0,01$) ve DTBÖ-Korkulu/Kaçınan Bağlanma ($\beta=-0,23$, $p<0,01$) alt ölçeklerinden alınan puanların terapötik ittifak puanlarını anlamlı olarak yordadığını ve genel ittifaktaki varyansın %56'sını açıkladığını göstermiştir [$F(3,184)=78,606$, $p<0,01$]. Ancak DTBÖ-Saplantılı/Bağımlı Bağlanma puanları, terapötik ittifak puanlarını anlamlı şekilde yordamamıştır.

İkinci regresyon modelinde DTBÖ alt ölçek puanları yordayan değişkenler olarak modelde yer alırken TİÖ-KF görev alt ölçeğinden alınan puanlar modeldeki yordanan değişken olmuştur. Bulgular DTBÖ-Güvenli Bağlanma ($\beta=0,59$, $p<0,01$) ve DTBÖ-Saplantılı/Bağımlı Bağlanma ($\beta=-0,13$, $p<0,05$) alt ölçek puanlarının TİÖ-KF görev alt ölçeğinden alınan puanları anlamlı şekilde yordadığını ve görev boyutunda terapötik ittifaktaki varyansın %38'ini anlamlı şekilde açıkladığını göstermiştir [$F(3,184)=38,135$, $p<0,01$]. DTBÖ-Korkulu/Kaçınan Bağlanma puanları, görev boyutunda terapötik ittifak puanlarını anlamlı şekilde yordamamıştır ($\beta=-0,05$, $p=0,08$).

Üçüncü regresyon modelinde, DTBÖ alt ölçek puanları yordayan, TİÖ-KF bağ alt ölçeğinden alınan puanlar yordanan

Tablo 2. Ölçüt Geçerliğine Yönelik Pearson Korelasyon Bulguları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.DTBÖ-Güvenli	-	-0,38***	0,27***	-0,08	-0,03	-0,08	-0,06	-0,04	-0,14
2.DTBÖ-Korkulu		-	0,10	0,15*	0,20**	0,30***	0,23**	0,25**	0,27***
3.DTBÖ-Saplantılı			-	0,08	0,14*	0,25**	0,26***	0,19**	0,16*
4.YİYE-Kaçınma				-	0,47***	0,58***	0,33***	0,23**	0,50***
5.YİYE-Kaygı					-	0,64***	0,62***	0,54***	0,42***
6.BORRTI-YAB						-	0,78***	0,68***	0,77***
7.BORRTI-GB							-	0,72***	0,52***
8.BORRTI-EGO								-	0,52***
9.BORRTI-SY									-
Ortalama	66,46	18,99	28,29	3,35	4,23	8,76	7,65	4,32	2,37
(Standart Sapma)	(7,62)	(6,01)	(10,51)	(1,41)	(1,17)	(4,42)	(3,11)	(2,52)	(1,90)
%95 Güven Aralığı	65,36-67,56	18,12-19,85	26,77-29,80	3,19-3,52	4,06-4,39	8,12-9,40	7,20-8,10	3,96-4,69	2,10-2,65

DTBÖ-Güvenli=Danışanın Terapistle Bağlanma Ölçeği-Güvenli Bağlanma, DTBÖ-Korkulu=Danışanın Terapistle Bağlanma Ölçeği-Korkulu/Kaçınan Bağlanma, DTBÖ-Saplantılı=Danışanın Terapistle Bağlanma Ölçeği-Saplantılı/Bağımlı Bağlanma, YİYE-Kaçınma/Kaygı =Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-Kaçınma/Kaygı, BORRTI-YAB=Bell Object Relations and Reality Testing Inventory-Yabancılaşma, BORRTI-GB=BORRTI-Güvensiz Bağlanma, BORRTI-EGO=BORRTI-Egosentrizm, BORRTI-SY=BORRTI-Sosyal Yetersizlik

*** $p<,001$, ** $p<,01$, * $p<,05$ veya * $p<,05$

değişken olmuştur. DTBÖ-Güvenli Bağlanma ($\beta=0,60$, $p<0,01$) ve DTBÖ-Korkulu/Kaçınan Bağlanma ($\beta=-0,22$, $p<0,01$) alt ölçek puanlarının bağ boyutunda terapötik ittifak puanlarını anlamlı şekilde yordadığını ve bağ boyutunda terapötik ittifaktaki varyansın %53'ünü açıkladığını göstermiştir [$F(3,184)=67,858$, $p<0,01$]. DTBÖ-Saplantılı/Bağımlı Bağlanma puanları, bağ boyutunda terapötik ittifak puanlarını anlamlı şekilde yordamamıştır.

Son olarak yürütülen basit regresyon modelinde, DTBÖ alt ölçek puanları yordayan, TİÖ-KF amaç alt ölçeğinden alınan puanlar yordanan değişken olarak yer almıştır. DTBÖ-Güvenli Bağlanma ($\beta=0,53$, $p<0,01$), DTBÖ-Korkulu/Kaçınan Bağlanma ($\beta=-0,27$, $p<0,01$) ve DTBÖ-Saplantılı/Bağımlı Bağlanma ($\beta=-0,13$, $p<0,05$) alt ölçek puanları TİÖ-KF amaç alt ölçeğinden alınan puanları anlamlı şekilde yordamış olup amaç boyutundaki ittifagın %44'ünü açıklamıştır [$F(3,184)=49,000$, $p<0,01$].

DBTÖ'nün İç Tutarlılığı ve Test-Tekrar-Test Güvenirliği

DTBÖ Türkçe forma ait alt ölçeklerin iç tutarlılığını değerlendirmek üzere Cronbach alfa katsayıları hesaplanmıştır. Bulgulara göre, DTBÖ-Güvenli Bağlanma Cronbach alfa katsayısı 0,82, DTBÖ-Saplantılı/Bağımlı Bağlanma Cronbach alfa katsayısı 0,85 ve DTBÖ-Korkulu/Kaçınan Bağlanma Cronbach alfa katsayısı 0,71'dir. Ayrıca, düzeltilmiş madde toplam korelasyonları DTBÖ-Güvenli Bağlanma için 0,33-0,63 arasında, DTBÖ-Saplantılı/Bağımlı Bağlanma için 0,37-0,64 arasında ve DTBÖ-Korkulu/Kaçınan Bağlanma için ise 0,25-0,45 arasında değişmiştir. DTBÖ-Güvenli Bağlanma alt ölçeği için test-tekrar-test güvenirliği 0,78 ($N=39$, $p<0,01$), DTBÖ-Saplantılı/Bağımlı Bağlanma için 0,81 ($N=39$, $p<0,01$) ve DTBÖ-Korkulu/Kaçınan Bağlanma için ise 0,56 ($N=39$, $p<0,01$) olmuştur.

TARTIŞMA

Güncel araştırma bulguları, DTBÖ'nün üç faktörlü özgün yapısını doğrulamış (Mallinckrodt ve ark. 1995) ve bu faktörlerin yeterli düzeyde iç tutarlık ve test-tekrar-test güvenirligine sahip olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla DTBÖ Türkçe form, özgün formula tutarlı şekilde DTBÖ-Güvenli Bağlanma, DTBÖ-Korkulu/Kaçınan Bağlanma ve DTBÖ-Saplantılı/Bağımlı Bağlanma olmak üzere üç alt ölçekten oluşmaktadır. Söz konusu alt ölçeklere ait puanlar, belli bir zamansal tutarlık da göstermekte olup terapistle bağlanmanın psikoterapi süreçleri açısından geçici bir olguyu yansıtmadığını desteklemektedir. Öte yandan, elde edilen bulgular ışığında DTBÖ Türkçe formda özgün formdan farklı olan bazı düzenlemelere gidilmiştir. Bulgular, 15. maddenin ("Terapistimle/Danışmanımın görüşmelerimde aşağılanmış hissediyorum.") psikometrik özellikler açısından Türkçe formda yeterince iyi çalışmadığını ortaya koymuştur. Bu nedenle ilgili madde DTBÖ Türkçe

formdan çıkarılmıştır. Anılan maddenin faktör yükünün düşük ve diğer maddelerle ilişkisinin zayıf olmasına ilişkin çeşitli nedenler olabilir. Mevcut araştırmaya katılan katılımcıların, tamamlanan ortalama seans sayısı yedinin üzerindedir. Madde içeriğinin yansıttığı şekilde görüşmelerinde kendini "aşağılanmış" hissetmiş bir danışan, mevcut araştırmadaki ortalama seans sayısını tamamlamadan görüşmeleri hızlıca sonlandırmış olabilir. Diğer yandan, bu araştırmaya katılan danışanlar, özgün çalışmaya katılan danışanların bir kısmı gibi zaman zaman böyle hissediyor olabilir (Mallinckrodt ve ark. 1995); ancak kültürel etkenlerden dolayı bu madde danışanlar tarafından doğrudan raporlanamamış olabilir (Çorapçı ve ark. 2012). DTBÖ'nün uyarlandığı diğer kültürlerde de bazı maddelerin yeterince iyi çalışmadığı anlaşılabilir olarak maddeler uyarlanan formdan çıkarılmıştır (Yotsidi ve ark. 2018). Buradan hareketle DTBÖ'nün uyarlandığı kültüre duyarlı bir araç olduğu düşünülebilir.

DTBÖ Türkçe formun ölçüt geçerliği bulgularına göre, DTBÖ-Güvenli Bağlanma ile YİYE II Kaygı ve Kaçınma boyutlarının ilişkili olmadığı görülürken DTBÖ-Saplantılı/Bağımlı Bağlanma, YİYE II Kaygı boyutu ile marjinal düzeyde ilişkilidir. DTBÖ-Korkulu/Kaçınan Bağlanma ise, YİYE II Kaygı boyutu ile pozitif yönde anlamlı ve kaçınma boyutu ile pozitif yönde marjinal düzeyde ($p=0,05$) anlamlı ilişki göstermiştir. Bulgular bir arada değerlendirildiğinde, DTBÖ güvensiz bağlanma boyutlarının, YİYE II Kaygı boyutu ile ilişkili olmaya eğilimli olduğu, ancak YİYE II Kaçınma boyutunun marjinal düzeydeki bir ilişki dışında DTBÖ alt ölçeklerinden alınan puanlarla ilişkili olmadığı görülmektedir. Yürütülen güncel bir meta-analiz çalışması, DTBÖ-Güvenli Bağlanma ile YİYE II Kaygı ve Kaçınma boyutu arasındaki olumsuz ilişkinin anlamlı olduğunu göstermiştir (Mallinckrodt ve Jeong 2015). Bu bulgu, güncel araştırmanın bulguları ile tutarsız görünmektedir. Ancak, metaanalize dahil edilen 13 çalışmadaki bulgular ayrıntılı olarak incelendiğinde, bireysel araştırmalarda özellikle DTBÖ-Güvenli Bağlanma alt ölçeğinden alınan puanlar ile yetişkin bağlanma tarzları arasındaki ilişkinin anlamsız olması yaygın bir örüntü gibi görünmektedir (örn., Bachelor ve ark. 2010, Mallinckrodt ve ark. 1995, Mallinckrodt ve ark. 2005). Dolayısıyla, özellikle DTBÖ-Güvenli Bağlanma alt ölçeği ile yetişkin bağlanma stilleri arasındaki anlamlı ilişkiye, bireysel araştırma bulguları bir araya getirildiğinde ulaşılmış olabilir. DTBÖ-Güvenli Bağlanma ile danışanın kaygı ve kaçınma hattındaki yetişkin bağlanma tarzları arasındaki ilişkiye yönelik tutarsız bulgular, danışanın yetişkin bağlanma stiline ölçüm yöntemlerindeki farklılıkla da açıklanabilir. Ayrıca, anılan metaanaliz çalışmasında, kaygı ve kaçınma boyutundaki yetişkin bağlanma stilleri ile DTBÖ-Korkulu/Kaçınan Bağlanma boyutu arasındaki ilişki anlamlı olurken DTBÖ-Saplantılı/Bağımlı Bağlanma ile yalnızca YİYE II Kaygı boyutu arasındaki ilişki anlamlı olmuştur. Bu bulgular, güncel araştırma bulguları ile tutarlıdır. Dolayısıyla,

terapistine korkulu/kaçınan bağlanan danışanların, yetişkin bağlanma stillerinin kaygılı ve kaçınmacı olabileceği, terapistine saplantılı/bağımlı bağlanan danışanların, yetişkin bağlanma stillerinin daha çok kaygılı bir örüntüyü yansıtabileceği düşünülebilir. Danışanın kaçınıcı yetişkin bağlanma stili ile terapistte kaçınıcı bağlanma veya danışanın kaygılı bağlanma stili ile terapistte kaygılı bağlanma arasında birebir ilişki olmadığı da bilinmektedir (Mallinckrodt ve Jeong 2015). Buradan hareketle, danışanın terapi öncesindeki yetişkin bağlanma stilleri ile terapistte bağlanma yaşantıları arasında bir ilişki olabileceği, ancak bu iki yapının birbiriyle birebir örtüşen aynı yapıları yansıtmadığı çıkarılmaktadır.

Bu çalışmadaki diğer ölçüt geçerliği bulgularına göre, DTBÖ-Güvenli Bağlanma ile BORRTI nesne ilişkileri boyutunun alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken DTBÖ-Korkulu/Kaçınan ve DTBÖ-Saplantılı/Bağımlı Bağlanma ile BORRTI-Yabancılaşma, BORRTI-Güvensiz Bağlanma, BORRTI-Egosentrizm ve BORRTI-Sosyal Yetersizlik arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. DTBÖ'nün özgün çalışmasındaki nesne ilişkilerine yönelik bulgularla, mevcut bulgular kısmen tutarlıdır. Özgün çalışmada DTBÖ-Güvenli Bağlanma, BORRTI nesne ilişkileri boyutunda yer alan tüm alt boyutlarla ters yönde ilişkili bulunmuştur (Mallinckrodt ve ark. 1995). Bu bulgu danışanın terapistte güvenli bağlanmasını etkileyebilecek bir etken olarak, danışanın terapiye getirdiği nesne ilişkilerine yönelik olumlu temsillere dikkat çekmektedir. Güncel araştırmada ise, güvenli ben ve güvenli diğeri gibi nesne ilişkilerine yönelik temsiller (Horowitz ve ark. 1993), terapistte güvenli bağlanma ile ilişkili bulunmamıştır. Alanyazındaki bazı çalışmalar, nesne ilişkileri boyutunun ilk seanstan sonra terapötik ittifak ile ilişkisinin aşamalı şekilde azaldığını göstermiştir (Goldman ve Anderson 2007). Mevcut bulguların da ortaya koyduğu şekilde, nesne ilişkileri boyutu ittifak gibi, terapistte güvenli bağlanma gibi psikoterapinin olumlu süreç değişkenleriyle ilişkili olmak yerine terapistte korkulu/kaçınan veya saplantılı/bağımlı bağlanma gibi güvensiz örüntülerle daha çok ilişkili olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Yordayıcı geçerlik bulgularına göre, DTBÖ-Güvenli Bağlanma alt ölçeğinden alınan puanlardaki artışın, danışan değerlendirmesine dayanan terapötik ittifakın tüm ölçek ve ittifakın görev, bağ, amaç bileşen puanlarındaki artışı yordadığı anlaşılmaktadır. Diğer yandan, DTBÖ-Korkulu/Kaçınan Bağlanma alt ölçeğindeki puan artışının, terapötik ittifakın tüm ölçek ve ittifakın bağ, amaç bileşen puanlarındaki azalmayı yordadığı görülmektedir. Son olarak, DTBÖ-Saplantılı/Bağımlı Bağlanma alt ölçeğindeki puan artışının, terapötik ittifakın görev ve amaç boyutlarındaki puan düşüşünü yordadığı anlaşılmaktadır. Alanyazındaki bulgular, terapötik ittifaktaki varyansın büyük bir bölümünün DTBÖ-Güvenli Bağlanma tarafından açıklandığını ortaya koymaktadır (Mallinckrodt ve Jeong 2015, Yotsidi ve ark.

2018). Terapistine güvenli bağlanan danışanlar, terapistlerini duygusal olarak yanıt verici, kabul edici ve zorlu konuların keşfi için güvenli bir temel olarak algılayabilir (Bowbly 1988) ve böylelikle ittifakta artış beklenebilir. Mevcut bulgularla tutarlı olan metaanaliz bulguları da, DTBÖ-Güvenli Bağlanma ve Korkulu/Kaçınan Bağlanma boyutlarının terapötik ittifak üzerinde sırasıyla olumlu ve olumsuz yöndeki etkilerini göstermiştir (Mallinckrodt ve Jeong 2015). Aynı zamanda, alanyazındaki bulgularla kısmen tutarlı olarak DTBÖ-Saplantılı/Bağımlı Bağlanma ile terapötik ittifak ve bileşenleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığına işaret etmektedir. Genel olarak alanyazınla uyumlu olan mevcut bulgular, terapistine güvenli bağlanan bir danışanın psikoterapinin amaçları, görevleri ve kurulan bağ açısından terapistle "aynı sayfada olma"yı deneyimlediği görülmektedir. Ancak terapistine korkulu/kaçınan bağlanan bir danışanın genel olarak terapötik ittifakta ve özgül olarak ittifakın bağ ve amaç bileşenlerinde kırılmalar deneyimleyebileceği öngörülmektedir. Korkulu/kaçınan örüntülerle terapistine bağlanan danışanlar, terapistlerine yönelik güvensizlik hissetmeye eğilimli ve reddedilmekten korkuyor olabilir. Terapistine saplantılı/bağımlı bağlanan danışanların ise, genel olarak ittifakta ve ittifakın bağ bileşeninde kırılma yaşamayabileceği ancak görev ve amaç bileşenlerinde ittifakta kırılmalar deneyimleyebilecekleri anlaşılmaktadır. Saplantılı/bağımlı bağlanan danışanların, terapi ilişkisinin sınırlarını belli eden görev ve amaç bileşenlerinde kırılmalar yaşamaması, ancak ilişki odaklı bileşen olan bağ boyutunda kırılma yaşamaması beklendik olarak düşünülebilir (Mallinckrodt ve ark. 2005).

Mevcut araştırma bulguları, DTBÖ Türkçe formun kabul edilebilir düzeylerde geçerli, güvenilir olduğunu ve araştırma, uygulama ortamlarında kullanılabilir olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu sınırlılıklar bulguların yorumlanması ve gelecekte yürütülecek çalışmaların tasarlanmasına ışık tutacaktır. Bu çalışmanın ilk sınırlılığı, tüm veri toplama araçlarının öz-bildirim yöntemine dayalı olmasıdır. Danışanın yetişkin bağlanma temsillerinin, YIYE II yerine Yetişkin Bağlanma Görüşmesi (Adult Attachment Interview; AAI) (George ve ark. 1985) kullanılarak ölçülmesi terapistte bağlanma yapısı ile yetişkin bağlanma temsili arasındaki ilişkilere yönelik daha net bir çerçeve sunabilecektir. Ölçek uyarlama çalışmalarında madde başına düşen kişi sayısının en az beş olması gerektiğine dayanarak (Stevens 2002) mevcut örneklem sayısı DTBÖ Türkçe formun uyarlama çalışması için yeterli görünmektedir. Ancak, DTBÖ güvensiz bağlanma örüntülerinde daha geniş bir varyans aralığına ulaşabilmek için mevcut araştırmanın katılımcı sayısı bir sınırlılık olarak düşünülebilir. Öte yandan, çalışmaya katılım sağlayan danışanların başvuru şikayetleri belli bir sorun alanını temsil etmemektedir. DTBÖ'nün kullanılacağı çalışmalarda, örneklem sayısının artırılarak özgül klinik sorunları gruplandırmak ve grup

temelli değerlendirmeler yapmak yararlı olabilecektir. Ayrıca bu çalışma, DTBÖ'nün geliştirildiği özgün çalışmanın bir replikasyon çalışması olmasa da kuramsal ve yöntemsel nedenlerle özgün çalışmaya benzer geçerlik ölçütlerini incelemiştir. DTBÖ'nün farklı kültürlere uyarlandığı çalışmalarda (Mallinckrodt ve Jeong 2015) ve genel olarak ölçek uyarlama çalışmalarında bilindiği kadarıyla bu yaygın bir yaklaşımdır. Bu nedenle, DTBÖ ile danışanın psikolojik belirti düzeyi veya kişilik özellikleri gibi değişkenler arasındaki ilişkiye yönelik bir inceleme yapılmamıştır. DTBÖ ile değerlendirilen terapistte bağlanma yaşantıları ile danışanın psikolojik belirti düzeyi, kişilik özellikleri veya araştırmacıların belirlediği diğer özgün değişkenler arasında nasıl bir ilişki olduğu sorusu, gelecek araştırmalarca yanıtlanabilir. Bu yapıların boylamsal olarak incelendiği gelecekte yapılacak araştırmalar, danışanın terapistte bağlanma örüntüsündeki değişimin hangi etkenlerle ilişkili olabileceğinin keşfedilmesine ışık tutabilir. Mevcut araştırmada, tüm değerlendirmeler danışan bildirimine ve danışan özelliklerine dayalıdır. Dolayısıyla araştırma bulgularının, terapötik ittifakı yordadığını gösterdiğimiz danışanın terapistte güvenli bağlanma geliştirmesinde yalnızca danışanın rolünün bulunduğu şeklinde yorumlanmamasında yarar vardır. Psikoterapistler de etkin bir katılımcı olarak psikoterapistte bağlanma ilişkisini mümkün kılan koşullar sunmaktadır (Mallinckrodt ve ark. 2015). Gelecekte yürütülecek çalışmalarda psikoterapistlerin de yetişkin bağlanma temsilleri ve terapötik ittifak gibi değişkenler açısından değerlendirilmesi öneriler arasında yer almaktadır (Marmarosh 2015).

SONUÇ

Sonuç olarak, bu araştırmada, bağlanma kuramı çerçevesinde geliştirilen DTBÖ'nün Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir araç olduğu gösterilmiştir. Bu yönüyle psikoterapi sürecine odaklanacak araştırmalar ve psikoterapi uygulamaları için danışanın terapistte bağlanma örüntülerini değerlendirebilecek bir araç ulusal alanyazına kazandırılmıştır. Bu çerçevede ülkemizde yürütülecek araştırmaların bağlanma kuramı bakış açısını benimsemesi, kuramsal yönelim veya tedavi şeklinden bağımsız olan ve psikoterapide değişimi yaratan ortak etkenlerin anlaşılmasına yönelik kavrayışı arttırabilecektir (Marmarosh 2015). Diğer taraftan bu ölçeğin uyarlama çalışmasının aşağıda aktarıldığı üzere bazı klinik doğruları olduğu da düşünülmektedir. Bowlby'e (1988) göre, psikoterapist danışanın iç dünyasını keşfetmek üzere hareket edebildiği "güvenli bir liman" olarak bağlanma figürüdür. Bağlanma kuramı çerçevesinde, psikoterapide değişimin, terapistte güvenli bağlanma gerçekleştikten sonra değil, terapistte güvenli bağlanma geliştirme sürecinde ortaya çıktığı kabul edilmektedir (Mallinckrodt 2010). Bu nedenle, DTBÖ'nün psikoterapide değişim odaklı araştırma ve klinik uygulamalarda değişime ışık tutabilecek bir araç olarak yarar sağlayacağı düşünülmektedir. DTBÖ ile değerlendirilen terapistte korkulu/kaçınan

bağlanma özellikleri ile biçimlenen bir danışanın, muhtemelen savunucu taktiklerle ilişkiye katılabileceği (Mikulincer ve Shaver 2007) ve düzeltici bir duygusal deneyim yaşabilmesi için terapistin terapötik mesafeyi adım adım azaltarak danışanın terapiye katılımcı rolünün giderek büyümesine izin vermesi önerilmektedir (Mallinckrodt ve ark. 2015). DTBÖ ile değerlendirilen terapistte saplantılı/bağımlı bağlanma özellikleri ile karakterize bir danışanın ise aşırılaştırıcı taktikleri nedeniyle, terapistin adım adım azalttığı bir terapötik mesafe yardımıyla giderek büyüyen özerkliğini desteklemek değişimi kolaylaştırılabilir (Mikulincer ve Shaver 2007, Mallinckrodt ve ark. 2015). Böylelikle, danışanın erken dönem bağlanma yaşantılarından kaynaklanan örtük anılarını ve yakın bir ilişki kurmanın söz ötesi veya sözel olmayan bilgisini psikoterapi değişimleyebilir (Lyons-Ruth 1999). Sonuç olarak, DTBÖ Türkçe formu, danışanın terapistte bağlanma örüntüsünü değerlendirmek, psikoterapi sürecinin içeriğine ışık tutmak, böylelikle olumlu terapi sonucunu desteklemek için kullanılacak yeterli psikometrik özelliklere sahip bir araçtır.

KAYNAKLAR

- Ainsworth MDS, Blehar MC, Waters E ve ark. (1978) Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Bachelor A, Meunier G, Laverdière O ve ark. (2010) Client attachment to therapist: Relation to client personality and symptomatology, and their contributions to the therapeutic alliance. *Psychol Psychother: Theory Res Pract* 47: 454-68.
- Berant E, Obegi JH (2009) Attachment-informed psychotherapy research with adults. JH Obegi, E Berant (Ed), Attachment Theory and Research in Clinical Work with Adults. The Guilford Press s. 461-89.
- Bordin ES (1979) The generalizability of the psychoanalytic concept of the working alliance. *Psychol Psychother: Theory Res Pract* 16: 252-60.
- Bowlby J (1969) Attachment and Loss, Vol. 1: Attachment. London, Hogarth Press.
- Bowlby J (1973) Attachment and Loss, Vol. 2: Separation-anxiety and Anger. London, Hogarth Press.
- Bowlby J (1988) A Secure Base: Parent-child Attachment and Healthy Human Development. London, Routledge.
- Brennan KA, Clark CL, Shaver PR (1998) Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview. JA Simpson, WS Rholes (Ed), Attachment Theory and Close Relationships. Guilford Press, s. 46-76.
- Collins NL, Read SJ (1990) Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *J Pers Soc Psychol* 58:644.
- Corapci F, Aksan N, Yagmurlu B (2012) Socialization of Turkish childrens emotions: Do different emotions elicit different responses? *Glob Stud Child* 2:106-16.
- Daly KD, Mallinckrodt B (2009) Experienced therapists' approach to psychotherapy for adults with attachment avoidance or attachment anxiety. *J Couns Psychol* 56:549-63.
- Daniel SIF (2006) Adult attachment patterns and individual psychotherapy: a review. *Clin Psychol Rev* 26:968-84.
- Diener MJ, Hilsenroth MJ, Weinberger J (2009) A primer on meta-analysis of correlation coefficients: The relationship between patient-reported therapeutic alliance and adult attachment style as an illustration. *Psychother Res* 19:519-26.
- Farber BA, Metzger JA (2009) The therapist as secure base. Attachment theory and research in clinical work with adults. JA Simpson, WS Rholes (Ed), Attachment Theory and Close Relationships. Guilford Press s. 46-70.

- Farber BA, Lippert RA, Nevas DB (1995) The therapist as attachment figure. *Psychol Psychother: Theory Res Pract* 32:204-12.
- Falkenström F, Granström F, Holmqvist R (2014) Working alliance predicts psychotherapy outcome even while controlling for prior symptom improvement. *Psychother Res* 24:146-59.
- Eames V, Roth A (2000) Patient attachment orientation and the early working alliance—a study of patient and therapist reports of alliance quality and ruptures. *Psychother Res* 10:421-34.
- Gaston L (1990) The concept of the alliance and its role in psychotherapy: Theoretical and empirical considerations. *Psychother* 27:143-53.
- George C, Kaplan N, Main M (1985) The Berkeley adult attachment interview. Unpublished protocol. Berkeley: Department of Psychology, University of California.
- Goldman GA, Anderson T (2007) Quality of object relations and security of attachment as predictors of early therapeutic alliance. *J Couns Psychol* 54:111-17.
- Griffin D, Bartholomew K (1994) Models of the Self and Other: Fundamental Dimensions Underlying Measures of Adult Attachment. *J Pers Soc Psychol* 67:430-45.
- Gülüm V, Uluç S, Soygüt G (2016) Terapötik İttifak Ölçeği-Kısa formun psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Türk J Psychiatry* 29:47-53.
- Horowitz LM, Rosenberg SE, Bartholomew K (1993) Interpersonal problems, attachment styles, and outcome in brief dynamic psychotherapy. *J Consult Clin Psychol* 61:549-60.
- Horvath AO, Del Re A, Fluckiger C ve ark. (2011) Alliance in individual psychotherapy. *Psychother* 48:9-16.
- Horvath AO, Greenberg L (1986) The development of the Working Alliance Inventory: A research handbook. *Psychotherapeutic processes: A research handbook*: 529-56.
- Hu LT, Bentler PM (1999) Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structur Equ Model: A Multidiscip J* 6:1-55.
- Janzen J, Fitzpatrick M, Drapeau M (2008) Processes involved in client-nominated relationship building incidents: Client attachment, attachment to therapist, and session impact. *Psychol Psychother: Theory Res Pract* 45:377-90.
- Joyce AS, Piper WE, Ogrodniczuk JS ve ark. (2007) Termination in Psychotherapy: A Psychodynamic Model of Processes and Outcomes. Washington, DC, US: American Psychological Association s. 157-65.
- Kivlighan Jr DM, Patton MJ, Foote D (1998) Moderating effects of client attachment on the counselor experience—working alliance relationship. *J Couns Psychol* 45:274-78.
- Lyons-Ruth K (1999) The two-person unconscious: Intersubjective dialogue, enactive relational representation, and the emergence of new forms of relational organization. *Psychoanal Inq* 19:576-617.
- Mallinckrodt B (2000) Attachment, social competencies, social support, and interpersonal process in psychotherapy. *Psychother Res* 10:239-66.
- Mallinckrodt B (2010) The psychotherapy relationship as attachment: Evidence and implications. *J Soc Pers Relatsh* 27:262-70.
- Mallinckrodt B, Anderson MZ, Choi G ve ark. (2017) Pseudosecure vs. individuated-secure client attachment to therapist: Implications for therapy process and outcome. *Psychother Res* 27:677-91.
- Mallinckrodt B, Choi G, Daly KD (2015) Pilot test of a measure to assess therapeutic distance and its association with client attachment and corrective experience in therapy. *Psychother Res* 25:505-17.
- Mallinckrodt B, Gantt DL, Coble HM (1995) Attachment patterns in the psychotherapy relationship: development of the client attachment to therapist scale. *J Couns Psychol* 42:307-17.
- Mallinckrodt B, Jeong J (2015) Meta-analysis of client attachment to therapist: Associations with working alliance and client pretherapy attachment. *Psychother* 52:134-39.
- Mallinckrodt B, Porter MJ, Kivlighan Jr DM (2005) Client attachment to therapist, depth of in-session exploration, and object relations in brief psychotherapy. *Psychol Psychother: Theory Res Pract* 42:85-100.
- Marmarosh CL (2015) Emphasizing the complexity of the relationship: The next decade of attachment-based psychotherapy research. *Psychother* 52:12-8.
- Martin DJ, Garske JP, Davis MK (2000). Relation of the therapeutic alliance with outcome and other variables: a meta-analytic review. *J Consult Clin Psychol* 68:438-50.
- Meyer B, Pilkonis PA (2001) Attachment style. *Psychol Psychother: Theory Res Pract* 38:466.
- Mikulincer M, Shaver PR (2007) Attachment in Adulthood: Structure, Dynamics, and Change. New York, Guilford Press.
- Obegi JH (2008) The development of the client-therapist bond through the lens of attachment theory. *Psychol Psychother: Theory Res Pract* 45:431-46.
- Petrowski K, Berth H, Schurig S ve ark. (2019) Suppressor effects in associations between patient attachment to therapist and psychotherapy outcome. *Clin Psychol Psychother* 26:105-9.
- Romano V, Fitzpatrick M, Janzen J (2008) The secure-base hypothesis: Global attachment, attachment to counselor, and session exploration in psychotherapy. *J Couns Psychol* 55:495-504.
- Sauer EM, Anderson MZ, Gormley B ve ark. (2010) Client attachment orientations, working alliances, and responses to therapy: A psychology training clinic study. *Psychother Res* 20:702-11.
- Saypol E, Farber BA (2010) Attachment style and patient disclosure in psychotherapy. *Psychother Res* 20:462-71.
- Selçuk E, Günaydın G, Sümer N ve ark. (2005) Yetişkin bağlanma boyutları için yeni bir ölçüm: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II'nin Türk örnekleminde psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psychol Artic* 8:1-11.
- Sherer M, Maddux JE, Mercandante B ve ark. (1982) The self-efficacy scale: Construction and validation. *Psychol Rep* 51:663-71.
- Stevens JP (2002) Applied Multivariate Statistics for the Social Sciences (4. baskı). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Sümer N (2000) Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psychol Artic* 3:49-74.
- Skourteli MC, Lennie C (2010) The therapeutic relationship from an attachment theory perspective. *Couns Psychol Rev* 26:20-33.
- Smith AE, Msetfi RM, Golding L (2010) Client self rated adult attachment patterns and the therapeutic alliance: A systematic review. *Clin Psychol Rev* 30:326-37.
- Uluç S, Tüzün Z, Haselden M ve ark. (2015) Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği'nin (BORRTI) Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Clin Psychiatry* 18:112-23.
- Vogel DL, Wei M (2005) Adult attachment and help-seeking intent: the mediating roles of psychological distress and perceived social support. *J Couns Psychol* 52:347-57.
- Wang CC, Mallinckrodt B (2006) Differences between Taiwanese and U.S. cultural beliefs about ideal adult attachment. *J Couns Psychol* 53:192-204.
- Yotsidi V, Stalikas A, Pezirkianidis C ve ark. (2019) The relationships between client resistance and attachment to therapist in psychotherapy. *J Contemp Psychother* 49:99-109.